

11.9.2025

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

HE 54/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain palvelusetelistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

1. Palvelusetelin merkitys

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä. Yrittäjien näkökulmasta varhaiskasvatuksen palvelusetelilaki on merkittävä, sillä se määrittää puitteet kunnan ja yksityisten palveluntuottajien kumppanuudelle, rahoitukselle ja perheiden valinnanmahdollisuuksille.

Varhaiskasvatus tulee nähdä strategisena investointina, joka luo koulupolun alussa pohjaa perustaitojen kehittymiselle, kaventaa myöhempiä oppimiseroja ja luo perustan osaavalle ja yrittävälle sukupolvelle. Tämän vuoksi kaikki ratkaisut, jotka vahvistavat varhaiskasvatuksen saavutettavuutta ja laatua, tukevat pitkällä tähtäimellä myös Suomen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kasvua.

2. Palvelusetelin omavastuuosuus ja mahdollinen lisämaksu

Suomen Yrittäjien mielestä palvelusetelin omavastuuosuuden olisi hyvä sisältää asiakasmaksulain mukaisen omavastuuosuuden lisäksi myös mahdollisen lisämaksun. Omavastuuosuuden tulokinnanvaraisuuden vuoksi osa kunnista määrittää omavastuuosuuden samansuuruiseksi kuin kunnallisen varhaiskasvatuksen asiakasmaksu olisi asiakasmaksulain perusteella. Tämä voi johtaa yksityisen palveluntarjoajan kestävämpään tilanteeseen. Lain on oltava toimiva monenlaisille palveluntuottajille.

3. Kuntien sääntökirjojen syrjimättömyys

Palvelusetelitoiminnan piirissä oli 27 582 lasta. Yksityisiä varhaiskasvatuksen toimipaikkoja oli 1722, joista päiväkoteja 960. (Kuntaliitto 2023) Palveluseteli on helpottanut varhaiskasvatuksen paikkatilannetta monessa kunnassa. Sen toimivuutta tulee kehittää jatkuvasti osana kuntien toimivaa palvelujärjestelmää.

Yksityiset päiväkodit ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen palveluverkkoa. Moni kunta käyttääkin niitä joustovarana turvatakseen palvelujen saatavuuden. Palvelusetelilainsäädännön tulee varmistaa, että yksityisillä toimijoilla on ennakoitava ja oikeudenmukainen toimintaympäristö, mikä kannustaa heitä investoimaan laatuun ja kapasiteettiin.

Suomen Yrittäjät pitää selkeänä sitä, että kunta päättää jatkossakin palvelusetelin käytöstä ja niistä yksityisistä toimijoista ja toimipaikoista, jotka ovat palvelusetelijärjestelmän piirissä.

Kunta määrittää palvelunkäyttäjien tarpeet, palvelujen määrän, laadun ja kunnan olosuhteet sääntökirjassaan. Kuntaliiton selvityksen (2024) mukaan 98 %:ssa kunnissa on laadittu sääntökirja.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että sääntökirjojen vaatimusten tulee olla syrjimättömiä ja niiden tulee perustua puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin. Yksityiseltä palveluntuottajalta ei tule edellyttää kunnan omaa tuotantoa laajempia vaatimuksia.

4. Vanhempien ja huoltajien toiveiden kunnioittaminen

Suomen Yrittäjät painottaa vanhemman tai huoltajan toiveiden kunnioittamista kunnan palvelunohjauksessa. Yrittäjät ehdottaa, että pykäliin määriteltäisiin selkeästi ne tilanteet, joissa kunta voi jättää palvelusetelin myöntämättä. Palvelusetelin myöntämättömyys tulee voida perustella perheelle.

5. Palvelusetelin arvon määräytyminen

Suomen Yrittäjien mielestä palvelusetelin kohtuullisen arvon määrittämisessä tulee ottaa huomioon sekä palvelunkäyttäjä että varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttaminen, joka tulee arvioida kunnan oman tuotannon kustannusten perusteella.

Lain tavoite taata palvelusetelin vakaa ja ennustettava arvon kehitys jää lakiesityksessä kunnan päätöksenteon varaan. Kunta voi jatkossakin jäädyttää, alentaa tai nostaa palvelusetelin arvoa milloin ja miten haluaa. Tämä ei edistä pitkäjänteistä ja laadukasta varhaiskasvatuksen tuottamista lapsille tuotantotavasta riippumatta.

Kuusikkokuntien vertailun ja Hyvinvointiala ry:n selvityksen (2023) mukaan palvelusetelien arvot voivat olla jopa 20-30 prosenttia matalampia kuin vertailukelpoiset kunnan oman tuotannon kustannukset. Tämän vuoksi on tarpeellista täsmentää kunnan oman tuotannon kustannusten suhdetta palvelusetelin arvon määrittämiseen.

Kuntaliiton selvityksen mukaan kuntien varhaiskasvatuksen järjestämiskulut ovat nousseet viime vuosina nopeasti (noin 15 % vuosina 2022-2023) samalla kun palvelusetelin arvo on noussut vain noin 3 %.

Jokaisella lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus tarvitsemaansa tukeen. Suomen Yrittäjät kannattaa lain kirjausta siitä, että palvelusetelin kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ikä ja tuen tarve. Iän ja tuen tarpeen huomioimisesta palvelusetelin arvossa olisi tarpeen määrittellä vastaavalla tavalla kuin kunnallisten päiväkotien osalta toimitaan. Tämä vahvistaisi yhdenvertaisuuden ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Palvelusetelin arvo tulee olla asiakkaan kannalta kohtuullinen, todellinen vaihtoehto palvelun käyttämiseen. Myös eduskunnan oikeusasiamies (2020) painottaa palvelusetelin arvon pysymistä

riittävänä ja kohtuullisena ja sitä, että se edellyttää arvon säännöllistä seuraamista ja tarkistamista tarvittaessa.

Lakiesityksen mukaan kunnan olisi tarkistettava palvelusetelin arvon kohtuullisuutta säännöllisesti, mutta kunta päättäisi arvon tarkistamisen tarkemmasta aikavälistä ja tarkastelun tavasta. Kohtuullisuusvaatimuksen vuoksi palvelusetelin arvoa olisi tarkasteltava säännöllisesti suhteessa esimerkiksi palvelunkäyttäjän maksukyvyn muutoksiin, varhaiskasvatuslaissa tapahtuviin järjestämistä koskeviin muutoksiin ja kunnan oman tuotannon kustannusten muutoksiin.

Suomen Yrittäjien mielestä palvelusetelin arvon kohtuullisuutta tulisi tarkistaa säännöllisesti, vähintään kerran valtuustokaudessa. Tämä turvaisi palvelusetelin arvon kustannusten noustessa ja varmistaisi sen, ettei se jää jälkeen yleisestä kustannuskehityksestä.

Suomen Yrittäjien mielestä kunnan oman toiminnan kustannuksia tulee tarkastella avoimesti. Kustannusten laskenta ja julkaiseminen edistäisivät tietoon perustuvaa päätöksentekoa sekä verovarojen vastuullista käyttöä. Yrittäjät ehdottaa, että käynnistetään valmistelu kunnan oman tuotannon kustannusten laskemisen kehittämiseksi osana palvelusetelilainsäädännön jatkokehittämistä.

6. Muutoksenhaku

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että palvelunkäyttäjälle on määritelty keinot palvelusetelin arvosta tehdyn päätöksen oikaisulle sekä oikaisuvaatimuksen johdosta tehdystä päätöksestä valittamiselle. Yrittäjät ehdottaa, että pykälään 10 lisätään muutoksenhaun perusteeksi palvelusetelin myöntämättä jättäminen.

7. Palvelusetelin jatkuva kehittäminen

Paikalliset ratkaisut palvelusetelin käyttöönotossa ja arvossa vaikuttavat merkittävästi varhaiskasvatusalan pk-yritysten toimintaedellytyksiin. Toimintaympäristö ei saa olla yrityksille liian ennakoimaton.

Moni pieni yritys on joutunut lakkauttamaan toimintansa esim. kunnan sääntökirjaan kirjatun liian matalan hintakaton, kustannuskehityksestä jälkeen jääneen palvelusetelin arvon tai tuen tarpeen perusteella tehtyjen riittämättömien kerroinkorotusten vuoksi. Lainsäädännön tulee taata kunnallisesta päätöksenteosta riippumatta vanhemmille mahdollisuus maksaa palvelusetelin päälle niin, että yksityinen palvelutuotanto on mahdollista.

Yksityisten palvelutuottajien lakkautukset ovat voineet johtaa kunnissa merkittäviin julkisiin investointeihin, joilta oltaisiin voitu välttyä. Tämä ei ole niukkenevan talouden tilanteessa yhteisten verovarojen vastuullista käyttöä. Suomen Yrittäjät painottaa, että on syytä seurata, kuinka paljon kunnat säästävät hyödyntäessään palveluseteliä.

Palvelusetelin arvon suuruudella on ratkaiseva merkitys perheiden halukkuuteen käyttää palveluseteliä. Siksi palvelusetelin arvon tulee seurata yleistä kustannuskehitystä ja kunnan oman toiminnan kustannusten kehitystä. Perheet eivät valitse palveluseteliä, ellei sen arvo ole kohtuullinen,

eivätkä palveluntuottajat ryhdy tuottamaan palveluita palvelusetelillä ja investoimaan toimintaan, ellei palvelusetelin arvo ole kohtuullinen

Lain tarkoituksena on selkeyttää kuntien ja palveluntuottajien välistä yhteistyötä. Yhteistyötä selkeyttäisi erityisesti se, että sääntökirjoista nostettaisiin palvelusetelin arvon kohtuullisuuteen vaikuttavia tekijöitä lain tasolle sekä se, että arvon kohtuullisuutta tarkasteltaisiin nykyistä säännöllisemmin.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mikko Kinnunen
Koulutuspolitiikan asiantuntija